

VÝVOJ ŽIDOVSKÉHO OSÍDLENÍ OLOMOUCE

GEOGRAFICKÁ A SOCIOEKONOMICKÁ STRUKTURA ŽIDOVSKÉ POPULACE V OBDOBÍ 1180–2021

I. Cahová (ed.), R. Barvíř, V. Chalupník, A. Jeništa, K. Lapízová, P. Niklová, M. Popošek, J. Pospíšil, A. Řežníčková, N. Svobodníková

Mapa poskytuje analýzu intrabánní migrace židovského civilního obyvatelstva na základě politického a socioekonomického rozvoje židovské komunity v Olomouci a jejím okolí od prvních dokladů o přítomnosti židovské komunity v 80. letech 12. století až po současnost. V sedmi obdobích reprezentuje nejvýznamnější historické a politické proměny mapy výsledků analýzy intrabánní migrace.

Výkazy mapy vysvětluje historické a politické podmínky, které mohly mít vliv na život židovské komunity v Olomouci.

Základem jsou používány osoby, které se dle oficiálních statistik pro příslušné období hlašují k židovskému vyznání, respektive při sčítání lidu uvedli židovské vyznání (od r. 1857), národnost (od r. 1918), pro období 1939–1945 osoby registrované v scénárech na základě normativních zákonů.

Prostorové zobrazení se omezuje na evidenci domácností (bytových jednotek), nikoli jedinců. Zaznamenávají se též institucionální objekty přim spojení se životem židovské obce (synagogy, modlitebny, hbitovy, obecní domy a dům rabina) či zřízení (sirotinec, chudobinec, starobinec). V nejstarším období let

1180–1454 mapa vizualizuje pouze dohodně lokalizované osídlení, spadající až k roku

1403. V období 1454–1848 registruje zájezdoví hostince, kde se Židé v době zákazu trvalého pobytu ve městě ubytovávali. Pro období a většinu

minovním pramenem reprezentuje mapové zjištění stavu ve vybraných časových sondách (roky 1857, 1880, 1890, 1921, 1942). Data ze dvou nejmladších sledovaných období podléhají zákonu Č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, a následje je třídit polohově přesně vybuzit. Uvedeny jsou proto pouze statistické údaje o počtu obyvatel hlásících se k židovskému vyznání.

1403–1454 první lokalizované židovské osídlení
1454–1848 vykázání Židů z moravských královských měst
1848–1918 obnova a rozvoj židovské komunity od zrodu samostatného Československa
1918–1939 II. světová válka a šoa (pobyt před deportací)
1939–1945 poválečné a komunistické Československo
1945–1948–1989 poválečné a komunistické Československo
1989–2021 od vzniku svobodného státu

KULTURNĚ-JAZYKOVÁ STRUKTURA

židovské populace Olomouce v období 1848–1918

němčina
slovenština 0,5%
čeština 99,7%

% zájmu ze sčítání v letech 1857, 1880
a 1890, část populace uvádí dva jazyky, procentuální podíl od 0,5% zastoupení výše

NÁRODOSTNÍ STRUKTURA

židovské populace Olomouce v roce 1921

česká
slovenština 6,4%
polština 53,3%
německá 40,3%
židovská 0,3%
čeština 0,1%
polština 0,1%
němčina 0,1%
slovenština 0,1%

% ze sčítání v r. 1921,
část populace uvádí dvojnárodnost, procentuální podíl uváděn od 0,5% zastoupení výše

LEGENDA

INSTITUCE
synagoga
soukromá modlitebna
babítná, sídlo Židovské náboženské obce
zájezdový hostinec
sirotinec, chudobinec, starobinec
hřbitov

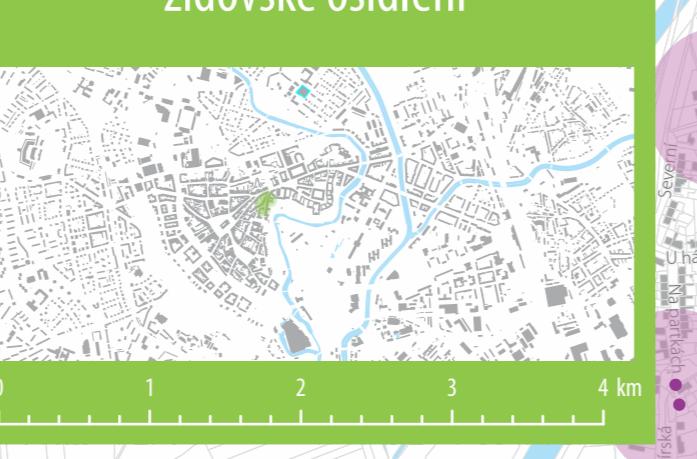
OSÍDLENÍ
bydliště (geologicky změněné přesných a nejednoznačných zařízení adres může dosahovat odstupem 100 m)
obydlenská oblast a její hraniční okruhy (okruh 100 m, resp.
50 m, okolo bydliště, řádu znázorňuje nelegální pobyt)

1403–1454
1454–1848
1848–1890
1890–1918
1918–1939
1939–1945
1945–1989
1989–2021

0 100 200 300 400 m
1 : 10 000

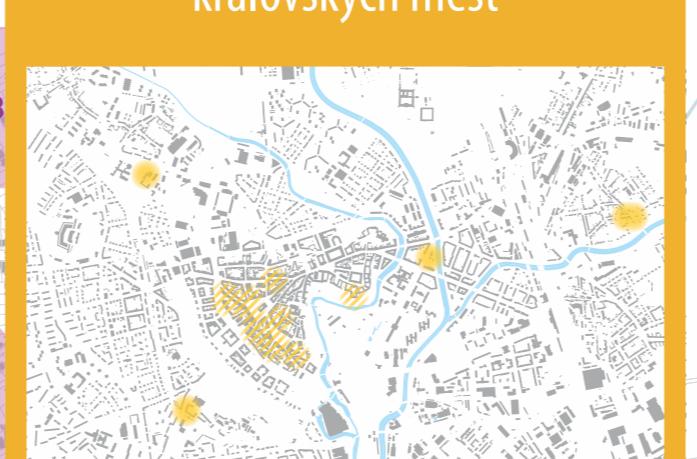
1403–1454

první lokalizované židovské osídlení

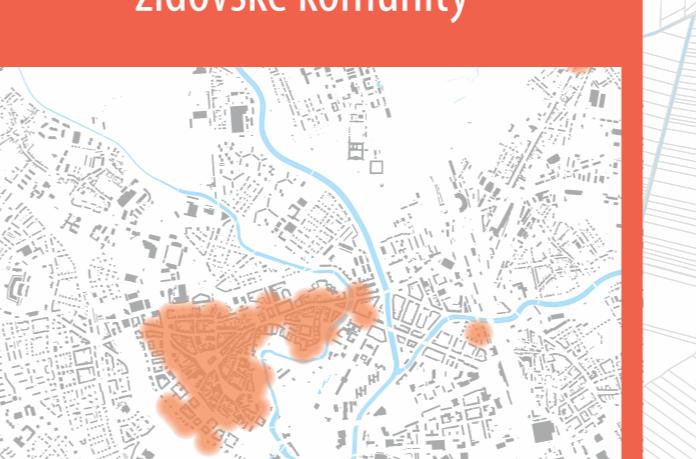
1454–1848

vykázání Židů z moravských královských měst

1848–1918

obnova a rozvoj židovské komunity

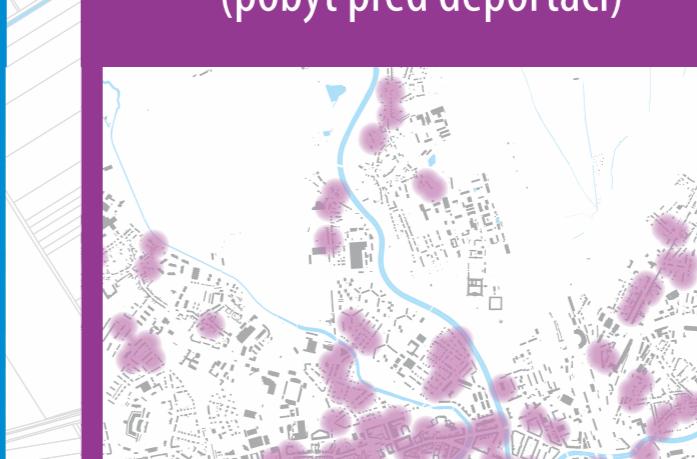
1918–1939

od zrodu samostatného Československa

1939–1945

II. světová válka a šoa (pobyt před deportací)

1945–1948–1989

poválečné a komunistické Československo

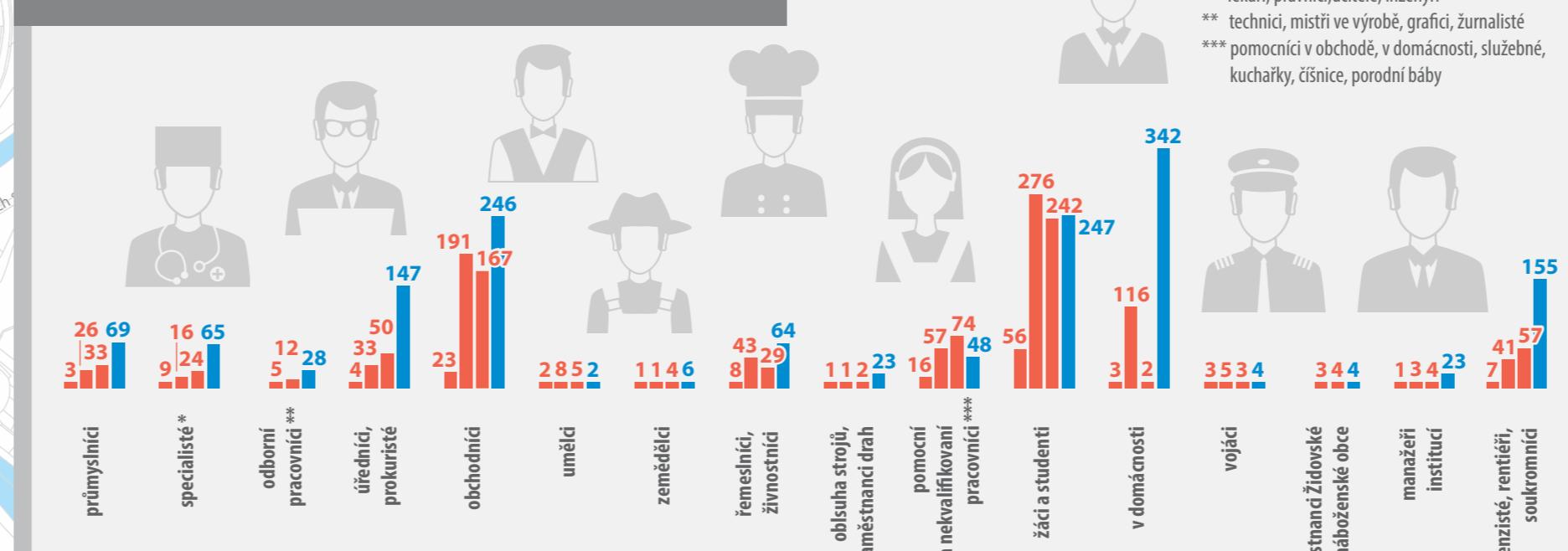

1989–2021

od vzniku svobodného státu

SOCIOEKONOMICKÁ STRUKTURA

židovské populace Olomouce v letech 1857, 1880, 1890 a 1921

POUŽITÉ ZDROJE: archivní prameny, mapy, prameny publikace a teoretická dlažba vztahená k tématu

operativní činnost židů pro Olomouc-město a let 1857, 1880, 1890, 1918, 1921 (SNA Olomouc, fond M-1, Kehy Olomouc, inv. L-3972, 3993, 4014, 414) • Bídování matrily pro Olomouc (NA Praha, fond HBMa, Matrily židovských náboženských obcí v českých královstvích Olomouc, inv. Č. 1453, matrily namířené odvádění a zemědělci) • soupis sloumcových domů a jejich majitelů, obyvatelství obcí Židovského kraje (1857–1890) (SNAOl, M-1, AMG Reg. 1786–1792, kart. 904, 905) • nepublikovaná databáze transportovaných osob židovského původu die normativních zákonů (Židovská obec Olomouc)

mapy pro Olomouc-město a let 1771, 1820–30, 1867, 1895, 1922, 1940, 1946 (SNA Olomouc, M-8–26, Shirká mapa a plán, sign. 17, sign. 102, sign. 103, sign. X/20, sign. X/20/64, sign. XII/20/20) • polní nářík pro Olomouc-město dat z let 1759–1760 (Zájem o židovskou obec, soukromá sbírka) • archivní mapy (ČÚZ, archivnímapy.cz/cz)

Adress-Buch der Königlichen Hauptstadt Olmütz und ihrer Vororte, Olmütz 1889/1890 • Adolphs Adressenregister der kgl. Hauptstadt Olmütz, der Vororte und der Stadt Neugasse, Olmütz 1911/1912 • Adresář Velké Olomouce a okolí, Olomouc 1921 • Adresář Velké Olomouce a okresu Olomouc 1938 • BRETHOLD, Berthold, Quellen zur Geschichte der Juden in Mähren von XI. bis XV. Jahrh. (1067–1411). Praha 1935, C. 461 • KOX, Han., ed. Statistisches Jahrbuch der königlichen Hauptstadt Olmütz III. 1896–1899. Olmütz 1901 • MOLLER, Willard. Statistisches Jahrbuch der königlichen Hauptstadt Olmütz herausgegeben von Gemeinderath I. Einleitungen Olmütz 1888 – 1902, Vladimír, ed. Nejstarší městská kniha olomoucká (Liber acutum notitium) z let 1343–1420. Olomouc 1982, č. 695, 105

KLENOVSKÝ, Janová a PAPOUSEK, Miroslav. Židovské obce v Olomouci. Historické osoby, památky Olomouc, Zdrojové obec, 1996. ISBN 80-238-2121-0 • SEDLKOVÁ, Anna. Výzkum židovského obyvatelstva v areálu bývalého Jezuitského konviktu. In: MACAOVÁ, J. (ed.). Jezuitský konvikt. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 201–219, s. 202 • TRAPL, Miroslav a kol. Historický městský politický okres Olomouc-město 1848–1960. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1972, s. 18

Kompletní seznam všech použitých podkladů je uveden v průvodní zprávě k mapě.

VÝVOJ ŽIDOVSKÉHO OSÍDLENÍ OLOMOUCE: Geografická a socioekonomická struktura židovské populace v období 1180–2021

editér/příjemce: Ivana Cahová

archivní/výtvarná a zpracovávající dat.: Ivana Cahová, Václav Chalupník, Kateřina Lapízová, Pavlína Němcová, Anna Řežníčková, Dominika Sedláčková, Anna Schallnerová a Nikolka Svobodníková | Centrum jazykových studií Kurta a Ursuly Schubertových, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci (UPOL), Miroslav Papousek | Národní památkový ústav, Daniel Baránek | Historický ústav Akademie věd ČR | kartografický a grafický zpracování: Radek Barvíř

preprocessing prostorových dat a geokódování adres: Radek Barvíř a Jakub Pospíšil | Katedra geoinformatiky, Přírodněvědecká fakulta UPOL, odborný spolupracovník: Alexandr Jeništa | Muzeum města Olomouce recenzent: Daniel Baránek, Alena Vondráková

kartografické zobrazení: UTM Zone 33N

topografický podklad: RUJAN (ČÚZK), NASADEM

Mapa vznikla a podporuje MŠMT ČR udělanou Univerzitě Palackého v Olomouci (IGA_FF_2021_026).

© Univerzita Palackého v Olomouci, 2022

ISBN: 978-80-244-6072-7